

SIND:

Upp, upp och iväg? En debattbok om näringspolitik

Svensk näringspolitik under 1980-talet karakteriserades av fyra trender. På central nivå sköts ansvar för näringsliv och sysselsättning till de lokala och regionala nivåerna. Det gick en kraftig decentraliseringsvåg över den svenska näringspolitiken. Länsmyndigheter och kommuner skulle ta ett allt större ansvar för den regionala och lokala utvecklingen. En av förklaringarna synes ha varit att den centrala nivåns beslutsfattare upptäckte att de inte hade några spakar att dra i eller knappar att trycka på som ledde till en önskvärd utveckling lokalt eller regionalt.

Å ena sidan försköts ansvar nedåt i organisationerna. Å den andra sidan sökte de lokala och regionala nivåernas aktörer ett ökat inflytande och ökande beslutanderätt. En lokal och regional mobilisering gick över de svenska kommunerna och länsmyndigheterna. En uppfattning växte fram att lösningarna inte kunde sökas i Stockholm utan borde formas av de lokala och regionala koalitioner, där länsmyndigheterna samspelade med de lokala politikerna, det lokala näringslivet och ibland också de fackliga organisationerna.

För det tredje kom en ökande tonvikt att läggas vid infrastrukturella åtgärder på bekostnad av stödinsatser i form av lån, bidrag och garantier. De politiska aktörernas intresse försköts till kommunikationssystem för varor, personer och information samt olika former av kunskapsintensiv infrastruktur. Universitetens och högskolornas näringspolitiska betydelse betonades.

För det fjärde, slutligen, karakteriseras framför allt årtiondets senare hälft av ett sökande efter nya lösningar. Näringspoli-

tiken vidgades till nya områden och experimenten blev många. Teknikcentra, snabbtåg, flygplatser, spektakulära byggnader och marknadsföringsbolag är några exempel. Resultatet av satsningarna på infrastrukturen blev emellertid att det i stor utsträckning var samma åtgärder som vidtogs lokalt och regionalt. Näringspolitiska åtgärder spred sig över län och kommuner. Efterföljarna var många.

I en studie från Statens industriverk, *Upp, upp och iväg? En debattbok om näringspolitik* (SIND, 1990), sägs syftet vara att samla ett antal erfarenheter kring vad som har skett inom det näringspolitiska området och se vilka lärdomar som kan dras inför 1990-talet.

Statens industriverk har till uppgift att utreda och tillhandahålla kunskapsunderlag för den näringspolitiska utvecklingen. Därför borde Industriverket kunna ge samlade erfarenheter av näringspolitiken och tillhandahålla idéer inför 1990-talet.

Det är emellertid med viss besvikelse man tar del av Industriverkets samlade erfarenheter. Besvikelsen har två orsaker. För det första utnyttjar inte Industriverket sitt eget under 1980-talet framtagna och ofta mycket väldokumenterade underlag om erfarenheter och effekter av näringspolitiken. För det andra presenteras inga nya idéer. Här saknas nyfikenheten, experimentlustan och sökandet efter nya näringspolitiska åtgärder.

Erfarenheterna av den förda näringspolitiken redovisas i kapitlet "Intervjupersonernas syn på näringspolitik". Undersökningen bygger på sammanlagt 20 intervjuer med forskare, företagare, konsulter, myndighetspersoner och tidigare industriministrar. Det frågeformulär som låg som grund för dessa intervjuer redovisas. Vidare framgår vilka som har intervjuats. I kapitlet redovisas den syn på näringspolitiken och dess roll som intervjupersonerna har givit uttryck för. Först beskrivs hur de ser på utvecklingen sedan 1970-talet, därefter vilka motiv som de anser låg bakom införandet av näringspoli-

litik. Kapitlet behandlar politikens förtjänster och brister, varefter framkomna synpunkter på förändringar och lärdomar diskuteras.

Intervjupersonerna förefaller ha givit mycket varierande svar på frågorna. Här finns alla svar, allt ifrån att någon näringspolitik inte bör bedrivas till att näringspolitiken numera är realistisk. Någon anser att ett nationellt synsätt bör förkastas i näringspolitiken. Å andra sidan anser någon att bypolitiken i dessa frågor bör försvinna. Den viktigaste slutsatsen synes vara att intervjupersonerna har noterat att det har skett en förskjutning mot olika former av vad rapportskrivarna kallar indirekt näringspolitik, infrastrukturella åtgärder i form av bl a kunskapsproduktion och kunskapspridning.

Det är emellertid mycket svårt att finna en samlad syn på erfarenheter och effekter med utgångspunkt från intervjuerna. Frågan inställer sig då varför författarna inte använder sig av den kunskap som har kommit fram genom Industriverkets alla utredningar. Någon förklaring till varför författarna använder 20 personers enskilda tyckande i stället för att försöka ge en samlad bild från det egna kunskapsunderlaget ges inte.

Det pågår förvisso ett sökande efter nya lösningar inom näringspolitiken. Även här blir man emellertid besviken i Industriverkets rapport. Den karakteriseras knappast alls av försök till nytänkande. Många förslag handlar om organisatoriska förändringar.

En departementsreform ses som en första oundgänglig del av en samling kring näringspolitiken. Ett näringslivsdepartement bör inrättas. Stödet för detta har erhållits, enligt författarna, i intervjuerna. För att få genomslag i den praktiska näringspolitiken måste en departementsreform också få sin motsvarighet på myndighetsplanet. Den splittring som präglat kanslihuset anses också genomsyra de berörda myndigheternas agerande.

Ett viktigt inslag i den framtida närings-

politiska organisationskissen är målstyrning. Denna bör vidareutvecklas. Historien anses entydigt visa att statliga organ inte själva förmår att leda en organisatorisk utveckling. Det krävs att regering och riksdag tydligt klargör befogenheter och uppgifter.

Utöver de organisatoriska förändringarna finns påpekanden om att småföretagens utveckling bör stimuleras. Det är viktigt att åtgärder inte vidtas som hindrar den fortsatta internationaliseringsprocessen i industriföretagen. Infrastrukturens betydelse inför 1990-talet betonas. Företagsstöd ifrågasätts. Men detta är, som framgått, inget nytt. Industriverkets syn på vad som bör ske under 1990-talet innebär ett fullföljande av 1980-talets näringspolitik.

Docent *ROGER HENNING*

FA-rådet
Stockholm